

PREVENTIE VAN SEKSUEEL GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG IN HET ONDERWIJS: HOE BEREIKEN WE MAXIMALE IMPACT?

Joyce Grul (Universiteit Maastricht)

Maartje Puts (Rutgers, expertisecentrum seksualiteit)

Willy van Berlo (Rutgers, expertisecentrum seksualiteit)

CONTACTGEGEVENS

- Joyce Grul – j.grul@maastrichtuniversity.nl (ook als je je op de nieuwsbrief over de e-modules wil abonneren)
- Willy van Berlo – w.vanberlo@rutgers.nl
- Ben je oké campagne – benjeoke@rutgers.nl

INTRODUCTIE

AGENDA

- Mini gesprek over preventie & hoger onderwijs
- Wat werkt?
- Let's Talk About Yes
- Ben je oké? campagne
- Conclusie & tips
- Vragen?
- Meer informatie

PREVENTIE & HOGER ONDERWIJS

STELLINGEN (WOOCCLAP)

1. Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag is een taak van het hoger onderwijs
2. Hogeronderwijsinstellingen bieden ondersteuning en beschikken over een meldprotocol voor personen die een ervaring met seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben. Deze verantwoordelijkheid strekt zich ook uit tot situaties die zich buiten de muren van de instelling voordoen
3. Mijn instelling is goed bezig: tijdens de introductieweek krijgen studenten een training over seksuele veiligheid en dit wordt opgevolgd met initiatieven en informatiecampagnes
4. Ik weet hoe ik trauma-sensitief kan reageren als iemand een onthulling met mij deelt
5. Ik weet naar wie ik kan doorverwijzen en wat er gebeurt met een melding van seksueel grensoverschrijdend gedrag
6. Als een instelling inzet op sociale veiligheid, is aparte aandacht voor seksuele veiligheid niet nodig

Antwoorden: Zeker wel – Misschien – Niet echt

Rutgers

Expertisecentrum
seksualiteit

Maastricht University
Sexual Safety Programme

PREVENTIE EN ONDERSTEUNING

PSYCHOLOGISCHE VEILIGHEID

SOCIALE VEILIGHEID

Preventie van pesten, discriminatie, intimidatie, uitsluiting, geweld

- Algemene aanpak
- Het staat al langer op de agenda
- Het is een onderwerp 'van ons allemaal'
- Verankerd in bestaande structuren

SEKSUELE VEILIGHEID

Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag (en het bevorderen van seksueel welzijn)

- Gaat gepaard met taboe en schaamte
- Weerstand en verdedigingsmechanismen tegen het onderwerp (zoals ontkenning en monsterficatie)
- Ongemak rondom het onderwerp seksualiteit
- Juridische complexiteit
- Vergt een specifieke aanpak voor gedragsverandering
 - Trauma sensitief
 - Extra inzet nodig om alle genders erbij te betrekken

R

WAT WERKT

In preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag

PREVALENTIE SEKSUEEL GRENSOVERSCHRIJDING ONDER JONGEREN 12 TOT 25 JAAR: ONDERZOEK SEKS ONDER JE 25E

Tabel 7.2.2 Seksuele grensoverschrijding en geweld ooit naar demografische kenmerken (%)

		Seksuele grensoverschrijding ^a		Seksueel geweld ^b	
		Jongens	Meiden	Jongens	Meiden
Leeftijd					
13-15 jaar	2283	25▼	48▼	3▼	13▼
16-18 jaar	2579	25▼	64	3▼	18▼
19-21 jaar	2909	30	72▲	5	25▲
22-24 jaar	2635	35△	77▲	8△	30▲
Opleidingsniveau					
Praktisch	3674	26▼	61▼	5	25△
Theoretisch	6593	32△	70△	5	21▼

Onderzoek Amnesty: 11% van vrouwelijke studenten en 1% van de mannen maakt tijdens de studententijd seksuele penetratie mee zonder hun instemming.

RISICOFACTOREN

Individueel: plegers

- Gender
- Attitudes/misvattingen over gender, seks en seksueel geweld
- Gebrek aan vaardigheden (w.o. groepsdruk)
- Seksueel risicogedrag
- Onveilige jeugd/ Eerder seksueel misbruik
- Negatief zelfbeeld
- Risicogedrag: alcohol
- Gebrek aan empathie

Individueel: slachtoffers

- Gender, leeftijd en seksuele oriëntatie
- Weerbaarheid:
 - Onduidelijke communicatie over wensen en grenzen
 - Traditionele opvattingen over gender en seks
- Onveilige jeugd/ Eerder seksueel misbruik
- Negatief zelfbeeld
- Risicogedrag: alcohol

Interpersoonlijke factoren

- Machtspositie
- Sociale norm in vriendengroepen

Culturele en maatschappelijke factoren

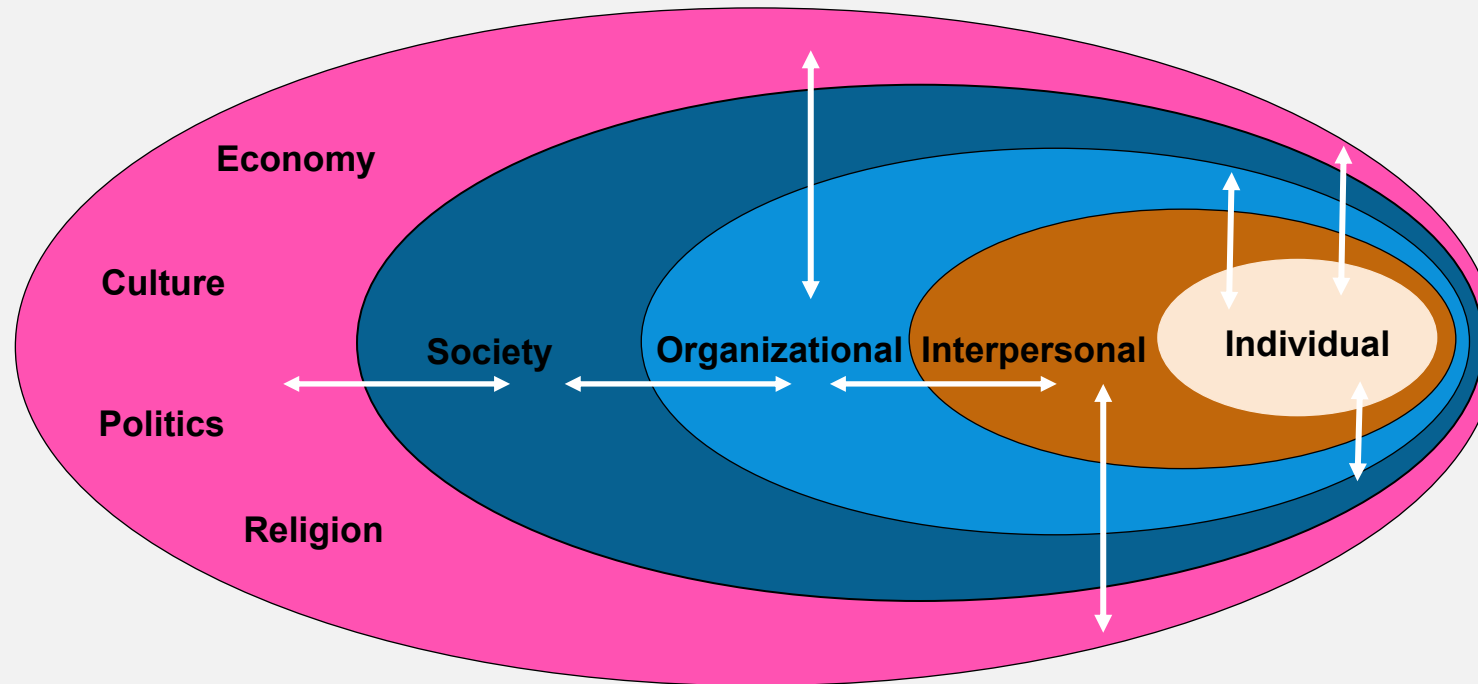
- Ongelijke maatschappelijke verhoudingen/macht
- Genderstereotiepe normen: dubbele moraal

WAT WETEN WE OVER EFFECTIVITEIT?

SOCIAAL-ECOLOGISCH MODEL ALS UITGANGSPUNT

WAT WERKT-DOSSIER

- **Literatuuronderzoek:**
 - Systematische reviews en meta-analyses
 - Belangrijk: onderscheid tussen gedragssuitkomsten (effectief) en determinanten van gedrag (kennis, attitudes en vaardigheden) (kansrijk)
- **Kansrijke en effectieve mechanismes:** wat moet je inhoudelijk doen om een interventie effectief te maken?
- **Methodische elementen:** Hoe moet je de interventie aanpakken om effectief te zijn?

Wat werkt?

Kansrijke elementen in preventieprogramma's (jongeren 10 en 25 jaar)

Versterken van individuen

- ✓ Doorbreken van schadelijke stereotiepe gendernormen
- ✓ Bespreken machtsdynamieken

Sociale interacties versterken

- ✓ Warme relaties tussen peers en met volwassenen
- ✓ Verbeteren van communicatieve en sociale vaardigheden
- ✓ Inleving kan werken (voorkom ruimte om ervaringsverhalen in twijfel te trekken)
- ✓ Omstanderstrainingen kunnen werken (als grensoverschrijdend gedrag goed herkend wordt en als problematisch beoordeeld)

Cultuur veranderen

- ✓ Beïnvloeden positieve sociale normen
- ✓ Gedragscodes/beleid

Gemeenten, scholen en jongerenorganisaties spelen een sleutelrol met preventieve interventies en beleid dat inzet op veiligheid en respect.

I. VERSTERKEN VAN INDIVIDUEN

- Doorbreek **stereotiepe gendernormen**
 - Counterstereotypen gebruiken
 - Machtsdynamieken bespreken
 - Bewustwording kan helpen, maar alleen als het niet stereotypen versterkt
- Versterk fysieke **weerbaarheid** alleen in combinatie met **empowerment**
 - Let op victim blaming!
- Focus op **voorkomen plegerschap**

2. SOCIALE INTERACTIE VERSTERKEN

- **Warme relaties** tussen peers en met volwassenen
- Verbeteren van **communicatieve en sociale** vaardigheden:
 - T.b.v. gezonde (partnerrelaties)
 - Hoe te handelen als omstander
- Bevorderen **empathie**: ervaringsverhalen delen alleen in combinatie met andere activiteiten (zoals beïnvloeden attitude)
- **Omstanderstrainingen**: herkennen, inschatten van de ernst, nemen van verantwoordelijkheid, weten hoe in te grijpn, actief ingrijpen

3. CULTUUR VERANDEREN

Positieve sociale norm die inspeelt op gedeelde waarden

METHODISCHE ELEMENTEN

- Planmatige aanpak
- Evidence –based
- Multicomponent:
 - Combineren van micro, meso en macro (individueel, relaties, cultuur)
- Gendertransformatieve benadering:
 - Diversiteit
 - Gelijkheid
 - Normen doorbreken
- Meerdere sessies (dus niet eenmalig)
- Leeftijdsgebonden en passend bij doelgroep
- Actieve werkvormen

EN VERDER

- Preventie begint op tijd
(denk: seksuele voorlichting)
- Betrekken van mannen
- Getrainde professionals
- Preventie wordt aangestuurd
door (overheids)beleid

POSTBUS 1045 6801 BA ARNHEM GIRO 3254768

**HET IS GEWOON
LEKKERDER DWEILEN
ALS JE WEET
DAT ONDERTUSSEN
TENMINSTE
IEMAND PROBEERT
DE KRAAN TE
REPAREREN**

Loesje

WAT WERKT NIET OF NIET GENOEG

- Alleen kennisoverdracht
- Incidentele aanpak
- Bevestigen van genderstereotypen
- Niet betrekken van mannen
- Het slechte voorbeeld geven

Aandachtspunten

**Neem de
ervaringen
serius**

**Voorkom het
bevestigen van
stereotypen**

**Voorkom victim
blaming**

**De pleger is
verantwoordelijk**

EFFECTIEVE PREVENTIE HOGER ONDERWIJS

- **Doorbreek de cultuur (houding en het gedrag)** die seksueel geweld in stand houdt
- **Ontwikkel programma's, beleid of andere interventies die plegerschap voorkomen en plegers verantwoordelijk maken;**
- **Empower potentiële slachtoffers met kennis én vaardigheden;**
- **Faciliteer omstanders om schadelijke sociale normen te doorbreken én slachtoffers/overlevers te steunen**

Bron: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7666108/>

LET'S TALK ABOUT YES

LET'S TALK ABOUT YES – AMNESTY INTERNATIONAL

- Amnesty bedankt! LTAY is nu opgenomen door de regiegroep sociale veiligheid
- Manifest ondertekend door 21 hoger onderwijsinstellingen
- Besturenlunches
- Conferenties
- Netwerk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Rutgers

Expertisecentrum
seksualiteit

Maastricht University
Sexual Safety Programme

LET'S TALK ABOUT YES – AMNESTY INTERNATIONAL

Gezamenlijke inspanning → projectaanvraag e-modules

- Voor studenten: gericht op gedragsverandering en preventie van slachtofferschap én daderschap van SGG en het bevorderen van positief omstandergedrag, met aandacht voor risicofactoren zoals alcohol en drugs
- Voor medewerkers: gericht op bewustwording en vaardigheden voor trauma-sensitief reageren op onthullingen van SGG, inclusief juiste doorverwijzing.

Mail Joyce om je aan te melden voor de nieuwsbrief.

AMNESTY
INTERNATIONAL

Rutgers

Expertisecentrum
seksualiteit

Maastricht University
Sexual Safety Programme

HET LTAY MANIFEST

1. Workshops
2. Communicatie en campagne
3. Trauma sensitiviteit onder medewerkers
4. Transparante meldingsstructuur
5. Trainen van iedereen binnen de meldingsstructuur
6. Betrokkenheid van studenten

Praat met je buur:

- 1 Wat gaat goed
- 2 Wat kan beter
- 3 Wat verdient een start

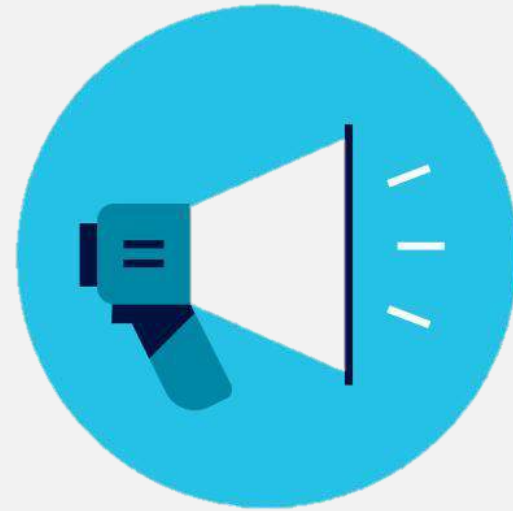

Praat met je buur:

- 1 Wat gaat goed
- 2 Wat kan beter
- 3 Wat verdient een start

I. WORKSHOPS

- ❑ Bewezen effectief en gendertransformatief
- ❑ Tijdens de introductieperiode en daarna

Praat met je buur:

- 1 Wat gaat goed
- 2 Wat kan beter
- 3 Wat verdient een start

2. COMMUNICATIE EN CAMPAGNE

- ☐ Online & offline
- ☐ Hulp-en meldingsvoorzieningen, gedragsregels
en de wetsinformatie

3. TRAUMA SENSITIVITEIT ONDER MEDEWERKERS

- ❑ Medewerkers in contact met studenten

Training in:

- ❑ Trauma sensitief omgaan met het onderwerp
- ❑ Trauma sensitief kunnen reageren op een onthulling en effectief doorverwijzen van studenten en medewerkers die SGG hebben meegemaakt

4. TRANSPARANTE MELDINGSSTRUCTUUR

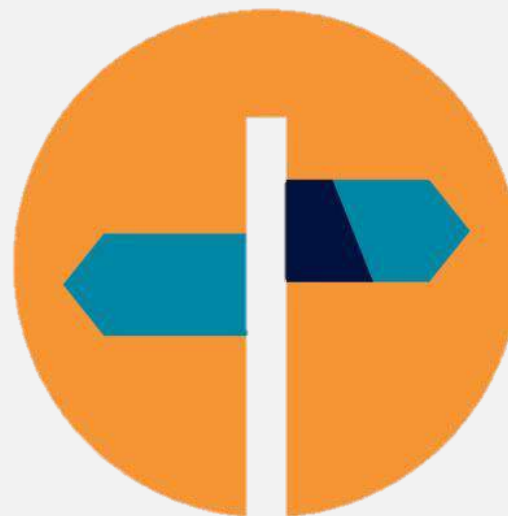
Praat met je buur:

- 1 Wat gaat goed
- 2 Wat kan beter
- 3 Wat verdient een start

- ☐ Meldings-en klachtenprocedure is voor iedereen beschikbaar en makkelijk te vinden.

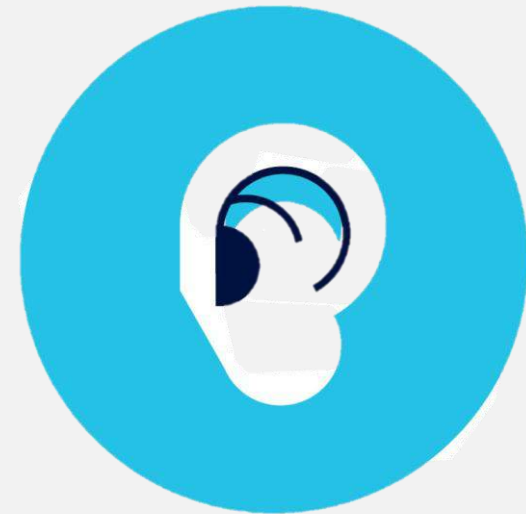
De procedure is transparent, helder en gedetailleerd:

- ☐ Wat is de definitie van seksuele intimidatie en geweld (zedewet per 1 juli 2024)
 - ☐ Reikwijdte procedure: wie, wat & waar
 - ☐ Vertrouwelijkheidsbeleid
- ☐ Mogelijkheden voor het maken van een melding of klacht
- ☐ Wie voert het onderzoek uit, wat kan een onderzoek inhouden en wat zijn mogelijke uitkomsten

5. TRAINEN VAN IEDEREEN BINNEN DE MELDINGSSTRUCTUUR

- ❑ Iedereen die een rol heeft, van vertrouwenspersonen tot leden van een externe klachtencommissie, krijgt passende training
- ❑ Schadelijke mythes rondom verkrachting worden niet in stand gehouden
- ❑ Up-to-date wetgeving

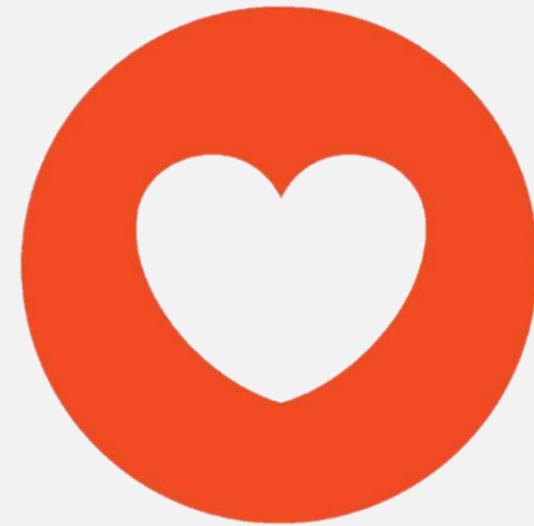

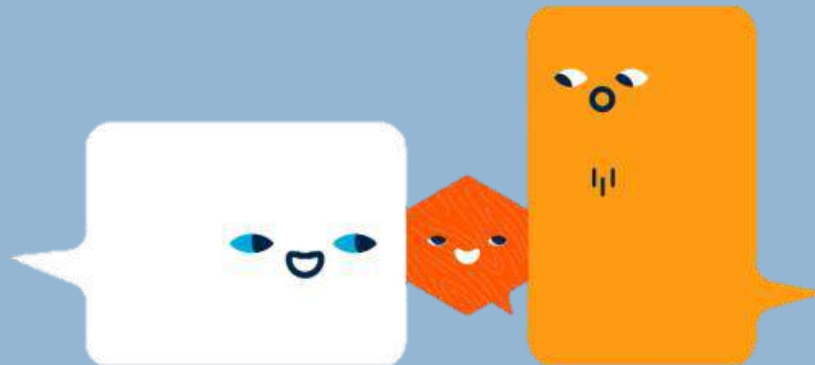
Praat met je buur:

- 1 Wat gaat goed
- 2 Wat kan beter
- 3 Wat verdient een start

6. BETROKKENHEID VAN STUDENTEN

- Bij het ontwikkelen en uitvoeren van het manifest en andere preventive activiteiten

WIE WIL ER IETS DELEN?

Wat springt eruit uit jullie duo-overleg?

BEN JE
OIKE?

ZIE JE ONGEWENST
SEKSUEEL GEDRAG?
STEL DE VRAAG!

ZO HEBBEN WE ALLEMAAL EEN LEUKE TIJD

Rutgers

Expertisecentrum
seksualiteit

Maastricht University
Sexual Safety Programme

WAT IS BEN JE OKÉ?

Ben je oké? is de movement die ongewenst seksueel gedrag bespreekbaar maakt.

De campagne vraagt iedereen om een ander te helpen als je ziet dat iemand te maken heeft met ongewenst seksueel gedrag, met de simpele vraag: Ben je oké?

Ook maakt de campagne jou bewust als flirter en dater. Hoe zorg jij ervoor dat je niet bij een ander over de grens gaat? Flirt jij eigenlijk oké?

**Onze missie: een wereld
zonder seksueel grensover-
schrijdend gedrag op straat,
op de dansvloer, op
festivals, op je
studentenvereniging
of binnen je bedrijf.**

DIT IS DE MOVEMENT VAN BEN JE OKÉ?

PREVENTIETOOLKIT

Met deze toolkit kun je maatregelen nemen om ongewenst seksueel gedrag te voorkomen:

- Checklist preventieve beleidsmaatregelen
- Huisregels gericht op gewenst gedrag
- Instructiekaarten voor achter bars
- Instructievideo voor barleden & bestuur
- Trainingstips en workshops

Doelgroep: besturen en welzijnscommissies van studentenorganisaties

#1 **Beleid en
Meldingstructuren**

#2 **Trainingen en
workshops**

DUURZAME CULTUURVERANDERING STUDENTENORGANISATIES

#3 **Communicatie en
activiteiten**

Rutgers

Expertisecentrum
seksualiteit

Maastricht University
Sexual Safety Programme

**ZO. DAAR LIGT DAN DIE
PRACHTIGE GEDRAGSCODE...**

...en nu?

UITWISSELEN: GEDRAGSREGELS EN RISICOMOMENTEN

Houd de risicoanalyse
rekening met de
onderliggende oorzaken?

Gaat de gedragscode
in op hoe je wél met
elkaar omgaat?

Is het gewenste
gedrag positief
geformuleerd?

Wat vind je
goed/duidelijk?

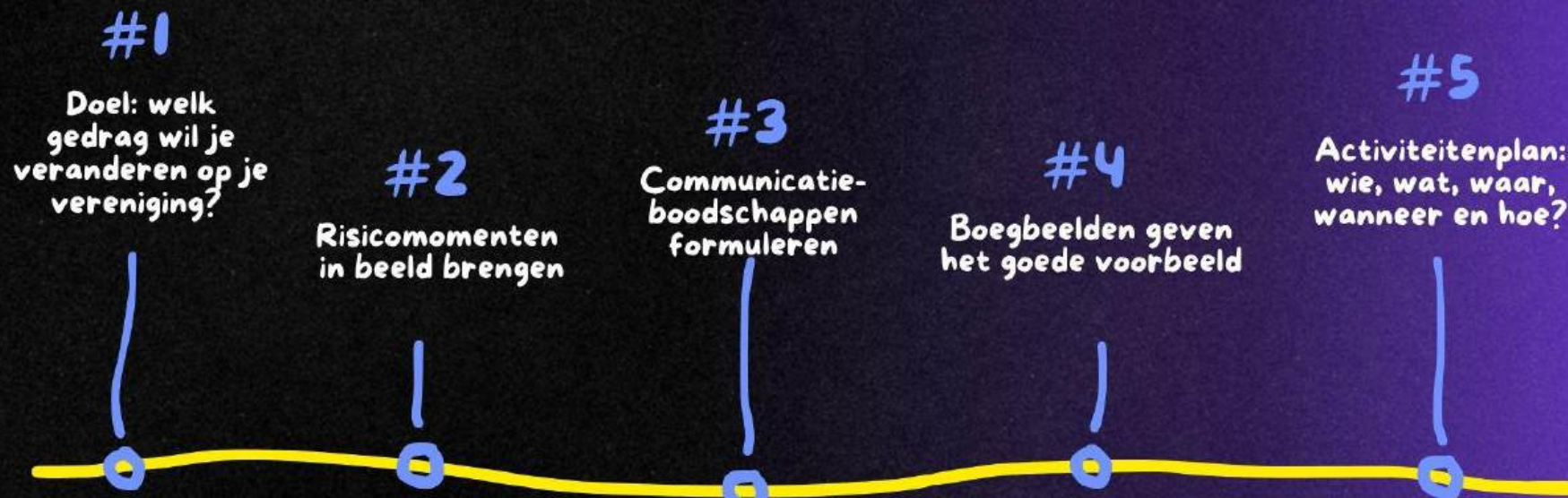
Is het gelijk
duidelijk wat je wel
of niet mag doen?

Wat zou jij
verbeteren, aanvullen
of weglaten?

Wat ontbreekt er
in jouw ogen?

BEGELEIDING STUDENTENORGANISATIES

STAPPENPLAN VOOR COMMUNICATIE TIJDENS EVENEMENTEN OF EEN REIS

WAT ZIJN DE EFFECTEN

66%

MERKT EEN POSITIEF TOT ZELFS ZEER POSITIEF EFFECT
OP HUN VERENIGING

83.3%

WEET BETER HOE ZE DE GEWENSTE OMGANGSNORMEN BINNEN HUN
VERENIGING CONCREET KUNNEN MAKEN.

100%

HEEFT MEER KENNIS OVER HOE ZE EEN ACTIVITEITENPLAN KUNNEN
OPSTELLEN MET MOMENTEN EN MANIEREN WAAROP HET GEWENSTE
GEDRAG BESPREEKBAAR WORDT GEMAAKT

WAAROM WERKT BEN JE OKE?

- Maakt ongewenst en gewenst seksueel gedrag bespreekbaar met concrete handelingsperspectieven.
- Biedt een uitgebreide preventietoolkit waarmee je structureel aandacht vraagt voor grensoverschrijdend gedrag: beleid, vertrouwenspersonen, trainingen en workshops en implementatie en communicatie gaan hand in hand
- Werkt aan een cultuur waarin mensen respectvol en gewenst met elkaar omgaan. Jongeren:
 - Voelen zich veiliger
 - Vragen sneller gaat het?
 - Praten makkelijker over wensen en grenzen

Join the movement!

Samen kunnen we een einde maken
aan grensoverschrijdend gedrag

CONCLUSIE & TIPS

CONCLUSIES

- Doe alleen wat effectief is en werkt
 - Versterk individuen
 - Maak dynamieken bespreekbaar
 - Zet in op cultuurverandering
- Focus verder dan de onderwijsinstelling

CONCLUSIES

- **Zet in op efficiëntie:**
 - Planmatig en wetenschappelijk onderbouwd
 - Gendertransformatief
 - Zet in op meerdere risicofactoren, niet alleen consent
 - Vermijd losse, eenmalige evenementen of workshops
 - Sluit aan bij wat er al is
 - Samenwerking: kennis en ervaringen delen

LESSEN VAN UNIVERSITEIT MAASTRICHT

- Investeer in mensen: dit werk vraagt tijd, kennis en emotionele inzet
- Betrek studenten structureel als partners in beleid en uitvoering
- Leiderschap maakt het verschil – in budget, zichtbaarheid en voorbeeldgedrag
- Langetermijnwerk: investeer in gemeenschapsvorming en jaarlijkse interventies, niet in eenmalige evenementen.
- Zorg voor procedures op het gebied van handhaving, routing en opvolging na seksueel grensoverschrijdend gedrag

ZIJN ER VRAGEN?

WAAR KAN JE OP LETTEN BIJ HET KIEZEN VAN EEN INTERVENTIE?

- Trauma-sensitieve aanpak; victim blaming wordt niet getolereerd
- Richt zich niet (alleen) op consent – dat is onvoldoende voor effectieve preventie van seksueel geweld
- Behandelt meerdere risicofactoren voor seksueel grensoverschrijdend gedrag
- Bespreekt en ontkracht verkrachtingsmythen
- Trainers zijn goed opgeleid en voorbereid; onvoldoende getrainde trainers kunnen averechts werken (zoals meer victim blaming, versterking van schadelijke gender stereotypen en meer agressie naar vrouwen toe)
- Houdt rekening met verschillende groepen en hun specifieke behoeften (intersectioneel)
- Vraag naar effectiviteit evaluaties

MEER INFORMATIE(I)

- [Seksindepraktijk.nl – Preventie seksueel geweld](https://seksindepraktijk.nl)
- [Act4Respect Expertgroep preventie \(online\) seksueel geweld en \(ex-\)partnergeweld](#)
- www.benjeoke.nl
- [Handreiking: De piramide van geweld](#)
- [Effectieve en duurzame preventie seksueel geweld in de gemeente](#)

MEER INFORMATIE (II)

- cultureofrespect.org/ → overzicht wetenschappelijk onderbouwde interventies
- unsafe-toolkit.eu/about/ → toolkit voor hoger onderwijs, 7P framework
- E-module Centrum Seksueel Geweld – helpen na seksueel geweld:
<https://centrumseksueelgeweld.nl/e-module-professionals/>

ONDERZOEK SEKSUEEL GEWELD PREVENTIE IN HET HOGER ONDERWIJS

- <https://doi.org/10.1080/07448481.2020.1757681>
- <https://doi.org/10.1177/1524838018789153>
- <https://doi.org/10.1177/1079063217750864>
- <https://doi.org/10.1080/1360080X.2019.1613298>
- <https://doi.org/10.1080/21568235.2020.1729833>
- [Sexual misconduct policy \(LTAY belofte 4\)](#)

**Hoe investeer je op een effectieve
en creatieve manier in preventie
van seksueel grensoverschrijdend
gedrag en geweld?**

EINDE